

Είμαστε όλοι παιδιά του Διαφωτισμού...

Του Βασίλη Μουρδουκούτα

Ο καθηγητής Michel Delon, ένας από τους κορυφαίους σήμερα μελετητές του Διαφωτισμού, ήταν ο κεντρικός προσκεκλημένος της όγδοης ετήσιας διάλεξης που οργανώνει το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, στη μνήμη του Κ. Θ. Δημαρά, ιδρυτή του Κέντρου Νεοελληνικών Ερευνών του ΕΙΕ.

- Εάν ο Καντ ορίζει τον Διαφωτισμό ως την έξοδο του ανθρώπου από την ανωριμότητα για την οποία ο ίδιος ευθύνεται, τι σημαίνει ουσιαστικά Διαφωτισμός;

Delon: Αυτό που μας καλεί να κάνουμε ο Καντ είναι να επιτύχουμε το πέρασμα στην ωριμότητα. Να βρούμε την ικανότητα να σκεπτόμαστε μόνοι μας, να κατορθώσουμε να συλλογίζομαστε μόνοι μας, τόσο σε ζητήματα που άπτονται του τομέα της ηθικής όσο και σε ζητήματα πρακτικά.

[...]

- Πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος τον οποίο μπορεί να διαδραματίσει ο Διαφωτισμός στην κατασκευή μιας σύγχρονης ευρωπαϊκής ταυτότητας;

D.: Ο Διαφωτισμός θέτει ως αφετηρία του τη σχετικότητα των διαφορετικών ατομικών απόψεων και οπτικών γωνιών. Θέτει ως αδιαπραγμάτευτη αρχή τη σχετικότητα της προοπτικής του κάθε σώματος, του κάθε λαού, του κάθε πολιτισμού. Ο Διαφωτισμός δεν συλλαμβάνει καμία ιδέα δίχως την ταυτόχρονη αποδοχή της «διαφορετικότητας».

Οπότε μας προσφέρει τη δυνατότητα της κατασκευής μιας Ευρώπης της Διαφοράς. Εάν στηρίζουμε την προσπάθειά μας για μια Ενωμένη Ευρώπη στην αποδοχή μιας και μόνης θρησκευτικής, πολιτιστικής, ιδεολογικής αλήθειας, εάν δηλαδή επιτρέψουμε την ίδρυση ενός μονοπωλίου της αλήθειας, δεν θα κατορθώσουμε ποτέ να φτάσουμε σε μια Ευρώπη των πολιτισμών. Δεν θα κατορθώσουμε να φτάσουμε ποτέ σε μια Ευρώπη των πολιτισμών και της διαφοράς παρά μόνον εάν στηριχθούμε στην παρακαταθήκη και τη ζωντανή ουσία του Διαφωτισμού. Αυτό που πρέπει να κατανοήσουμε είναι πως ένωση δεν σημαίνει ομοιομορφία.

Στο πνεύμα του Διαφωτισμού

K.: Το σχέδιο για μια Ενωμένη Ευρώπη, το σχέδιο για ένα Ευρωπαϊκό Σύνταγμα εγγράφεται σε αυτό καθ' εαυτό το πνεύμα του Διαφωτισμού. Ενυπάρχει και εγγράφεται σε αυτόν με έναν τρόπο αυθεντικό, με έναν τρόπο γνήσιο. Αρκεί να στρέψουμε για μια ακόμη φορά το βλέμμα μας στα όσα διατείνεται ο Καντ στο δοκίμιό του για την αιώνια

ειρήνη. Εκεί ο Καντ επικαλείται την ίδρυση δημοκρατικών πολιτειών ως αντίδοτο στην εξάλειψη του πολέμου. Διότι μόνο δημοκρατικές πολιτείες μπορούν να συγκροτήσουν ένα διεθνές σύστημα με τις αναγκαίες ισορροπίες. Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα όσα είπε ο Καντ, η μεταρρύθμιση της Ευρώπης, η μεταλλαγή της σε ένα σύγχρονο δημοκρατικό πολιτικό μόρφωμα αποτελεί την πραγματική κληρονομιά του πνεύματος του Διαφωτισμού. Πρέπει λοιπόν να μάθουμε να ζούμε εντός ενός περιβάλλοντος με πολλές και διαφορετικές ταυτότητες. Διαθέτουμε μία ευρωπαϊκή ταυτότητα, μα πολλές και διαφορετικές εθνικές, θρησκευτικές, ιδεολογικές ταυτότητες.